

การสำรวจการขายยาผ่านเว็บไซต์ขายสินค้าซึ่งเป็นที่นิยมในประเทศไทย

ประกาย หมายมั่น

กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อสำรวจการขายยาผ่านทางเว็บไซต์ขายสินค้าซึ่งเป็นที่นิยมของประเทศไทย **วิธีการ:** ผู้ศึกษาสืบค้นเว็บไซต์ขายสินค้าที่ได้รับความนิยม 10 อันดับแรกของไทยที่แสดงเป็นภาษาไทยหรือมีภาษาไทยประกอบ เพื่อตรวจสอบการโฆษณาขายยาตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 หลังจากนั้นผู้ศึกษาตรวจสอบยาที่จำหน่ายโดยใช้เลขทะเบียนยา ชื่อการค้า ชื่อสามัญ หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่บนฉลากยาเพื่อตรวจสอบกลุ่มยา ประเภทยา และการขึ้นทะเบียนยาจากฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์สุขภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา นอกจากนี้ ยังตรวจสอบความปลอดภัยของยาจากฐานข้อมูลระบบแจ้งเตือนภัยของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ **ผลการวิจัย:** เว็บไซต์ขายสินค้าที่ศึกษา 7 ใน 10 เว็บไซต์มีการแสดงรายการยาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย แต่ละเว็บไซต์มีการกำหนดนโยบายและข้อกำหนดในการแสดงรายการสินค้า การศึกษาพบการจำหน่ายยาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนใน 3 เว็บไซต์ การจำหน่ายยาแผนปัจจุบัน 7 เว็บไซต์และยาแผนโบราณ 6 เว็บไซต์ หากจำแนกตามประเภทของยาตามกฎหมาย พบว่าการแสดงรายการยาควบคุมพิเศษใน 4 เว็บไซต์ ยาอันตราย 4 เว็บไซต์ และยาสามัญประจำบ้าน 7 เว็บไซต์ การศึกษาพบการจำหน่ายยา 278 รายการ เป็นยาอันตราย 39 รายการ (ร้อยละ 14.03) ยาควบคุมพิเศษ 2 รายการ (ร้อยละ 0.72) ยาสามัญประจำบ้าน 45 รายการ (ร้อยละ 16.19) และยาที่ไม่ใช่ยาอันตราย/ยาควบคุมพิเศษ/ยาสามัญประจำบ้าน จำนวน 192 รายการ (ร้อยละ 69.06) รายการยาที่จำหน่ายที่มีผลกระทบต่ออย่างมาก คือ กลุ่มยาปฏิชีวนะ เนื่องจากทำให้เกิดการใช้ยาไม่สมเหตุผลและปัญหาเชื้อดื้อยา นอกจากนี้พบว่าการแสดงรายการยาที่ปรากฏใน www.tumdee.org/alert ของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งเป็นยาที่มีรายงานความเสี่ยงต่อผู้บริโภคใน 6 เว็บไซต์ รวม 7 รายการ **สรุป:** เว็บไซต์ขายสินค้าซึ่งเป็นที่นิยมของประเทศไทยมีการโฆษณาหรือแสดงรายการยาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและก่อความเสี่ยงต่อผู้บริโภค ดังนั้นควรมีการจัดการความเสี่ยงในทุกระดับ คือ ระดับต้นน้ำในส่วนของผู้ประกอบการและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ระดับกลางน้ำในส่วนของพนักงานเจ้าหน้าที่ในระดับภูมิภาค ตลอดจนระดับปลายน้ำในส่วนของผู้บริโภค

คำสำคัญ: การขายยาออนไลน์ การโฆษณาขายยา การคุ้มครองผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์สุขภาพ อินเทอร์เน็ต

รับต้นฉบับ: 16 ก.พ. 2561, ได้รับบทความฉบับปรับปรุง: 10 พ.ค. 2561, รับผิดชอบพิมพ์: 14 ก.ค. 2561

ผู้ประสานงานบทความ: ประกาย หมายมั่น กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ 33270 E-mail : p_maimon@hotmail.com

Survey of Drug Selling over Popular Shopping Websites in Thailand

Prakai Maimon

Pharmacy and Consumer Protection Department, Wanghin Hospital, Sisaket

Abstract

Objective: To explore the sale of drugs through the popular online shopping websites of Thailand. **Method:** The researcher searched the top 10 popular Thai websites with the content in Thai language exclusively or partly, and examine drug advertising according to the Drug Act B.E. 2510. Subsequently, the investigator examined the drugs sold using drug registration numbers, trade names, generic names or other information appearing on the drug label to identify drug group, class, and registration status from Food and Drug Administration's database of health products. Furthermore, safety of the drugs sold was examined by searching the database on safety alert of the Department of Medical Sciences. **Results:** Seven of the 10 Web sites selling products listed drug as their products. Each website specified a policy and requirements for product inclusion on the webs. The study found selling of unregistered drugs, modern medications and traditional medicines in 3, 7 and 6 websites, respectively. If classified according to the Law, the list of specially controlled drugs, dangerous drugs and household drugs was identified in 4, 4 and 7 websites, respectively. . The study found 278 drug items on sale with 39 dangerous drugs (14.03%), 2 specially controlled drugs (0.72%), and 45 household medications (16.19%) and 192 non-dangerous/specially controlled drugs or home remedies (69.06%). Drug item with large negative impact was antibiotics because it may cause irrational use and antimicrobial resistance. In addition, 7 drugs appeared in www.tumdee.org/alert of the Department of Medical Sciences compiling drugs with reported risk for consumers were listed in 6 websites. **Conclusion:** Thailand's most popular drug websites advertised or listed drugs for sale. The action was illegal and posed a risk to consumers. There should be risk management at all levels, i.e., the upstream level of the business owners and the Food and Drug Administration, mid-stream level of authorities at the regional level and, downstream level or consumer.

Keywords: online drug selling, drug advertising, consumer protection, health products, internet

บทนำ

การสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 พบว่า การซื้อของออนไลน์ติดอันดับ 5 ของกิจกรรมการใช้เน็ตของคนไทยในยุค Thailand 4.0 (ปี 2559 อยู่ในอันดับที่ 8) ผลการสำรวจตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม 2560 พบว่า ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์ ร้อยละ 59.30 โดยประเภทสินค้า/บริการกลุ่มสุขภาพและความงาม เช่น เครื่องสำอาง อาหารเสริม ยา มีจำนวนผู้ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์เป็นอันดับที่ 2 (ร้อยละ 33.7) รองจากอันดับที่ 1 ซึ่ง คือ แฟชั่น-เครื่องแต่งกาย (ร้อยละ 44.0) (1-2)

ในต่างประเทศมีการกระจายยาผ่านระบบออนไลน์ที่หลากหลายทั้งในรูปแบบที่ถูกและผิดกฎหมาย ลักษณะของร้านยาออนไลน์ในสหรัฐอเมริกา มี 3 กลุ่ม ได้แก่ เว็บไซต์ของร้านยาที่เปิดขายยาตามปกติมาก่อนที่จะขยายมาเปิดบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะขายยาให้แก่ผู้ป่วยที่มีใบสั่งแพทย์เท่านั้น (pharmacy based websites) เว็บไซต์ให้บริการรักษาผู้ป่วยโดยพบแพทย์ทางอินเทอร์เน็ต แพทย์สั่งจ่ายยาผ่านทางเว็บไซต์เป็นส่วนหนึ่งของการรักษา (prescribing based site) และร้านขายยาบนอินเทอร์เน็ตที่เน้นการขายยาอย่างเดี่ยวซึ่งผิดกฎหมายอย่างชัดเจน (online drug shop) (3)

จากรายงานการสำรวจของ LegitScript ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่ตรวจสอบร้านยาออนไลน์และผลิตภัณฑ์สุขภาพ พบว่า ในปี 2559 มีร้านยาออนไลน์ทั่วโลกประมาณ 30,000-35,000 เว็บไซต์ ประมาณร้อยละ 96 ของร้านยาเหล่านี้ดำเนินการโดยผิดกฎหมาย ร้านยาออนไลน์ร้อยละ 81.72 แสดงรายละเอียดโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ส่วนร้านยาออนไลน์ที่แสดงรายละเอียดเป็นภาษาไทยซึ่งมุ่งหมายขายยาให้กับชาวไทย มีร้อยละ 0.08 ของร้านยาออนไลน์ทั่วโลกจากการสืบค้นของ LegitScript พบว่า ร้านยาออนไลน์ทั่วโลกที่มี IP address ในประเทศไทย (ลงท้ายด้วย .th) หรือมีที่ตั้ง server อยู่ในประเทศไทยมีจำนวน 18 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของร้านยาออนไลน์ทั่วโลก (4)

การขายยาแผนปัจจุบันที่ไม่ใช่ยาสามัญประจำบ้านหรือยาสมุนไพรทางสื่อออนไลน์โดยผู้ที่ “ไม่มี” ใบอนุญาตขายยาตามกฎหมายถือว่าผิดกฎหมายตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ซึ่งมีโทษ

จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หากเป็นยาแผนโบราณจะผิดมาตรา 46 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท ส่วนการขายยาแผนปัจจุบันไม่ใช่ยาสามัญประจำบ้านหรือยาสมุนไพรผ่านสื่อออนไลน์โดยร้านยาที่มีใบอนุญาตให้ขายยาตามปกติ ถือว่าผิดกฎหมายตามมาตรา 19(1) ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ซึ่งมีข้อกำหนดชัดเจนว่าต้องไม่ขายนอกสถานที่ตามที่ภาครัฐได้อนุญาต เพราะยาไม่ใช่สินค้าทั่วไปและการซื้อยาต้องได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องจากผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ความผิดตามกฎหมาย คือ ปรับตั้งแต่ 2,000-5,000 บาท หากเป็นยาแผนโบราณจะผิดกฎหมายในมาตราที่ 53 โดยมีโทษปรับตั้งแต่ 1,000-3,000 บาท นอกจากนี้การแสดงความเกี่ยวข้องขายยาในสื่อออนไลน์โดยมีเจตนาขายถือเป็นการโฆษณาขายยาที่ต้องขออนุญาตจากทางราชการและเนื้อหาของการโฆษณาต้องไม่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 88 และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยหลักเกณฑ์การโฆษณาขายยา พ.ศ. 2545 (6) ด้วย

ในปี 2558 ศูนย์จัดการเรื่องร้องเรียนและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพ (ศรป.) รายงานว่ามีการร้องเรียนเกี่ยวกับการขายยาทางเว็บไซต์โดยไม่ได้รับอนุญาต จำนวน 48 ครั้ง (7) ผลเสียของการซื้อยาจากอินเทอร์เน็ตมาบริโภคปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชน เช่น การเสียชีวิตของผู้ใช้ยาสมุนไพรทางอินเทอร์เน็ตซึ่งโฆษณาสรรพคุณว่า “อกฟู รูพิต ไร้กลิ่น ผิวนวลใส” แพทย์ระบุว่า ผู้เสียชีวิตมีอาการของโรคไตระยะเริ่มต้นและตั้งข้อสังเกตว่า สาเหตุของการเสียชีวิตอาจเกิดจากการกินยาสมุนไพรที่สั่งซื้อมาทางเว็บไซต์ (8) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงควรมีการสำรวจถึงชนิดของยาที่ขายทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนจัดการความเสี่ยงจากการบริโภคยาที่ไม่ปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ตต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง โดยศึกษาเว็บไซต์ที่มีการแสดงข้อมูลหรือเปิดให้บริการในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2560 – มกราคม 2561 ในการศึกษา “การขายยาออนไลน์” หมายถึง การโฆษณาขายยาโดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการแสดงข้อมูลซื้อขาย ราคา และวิธีการสั่งซื้อผ่านทางเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการขายสินค้าให้ผู้บริโภคที่เป็นคนไทย

การศึกษานี้จึงศึกษาเว็บไซต์เฉพาะที่แสดงข้อความ เป็นภาษาไทย

เว็บไซต์ขายสินค้า

ผู้วิจัยเลือกเว็บไซต์ขายสินค้าที่มีจำนวนผู้เข้าชม จำนวนมากที่สุด 10 อันดับแรกจากการจัดอันดับเว็บไซต์ใน www.similarweb.com (9) และ <https://ecommerceiqasia/to-p-e-commerce-sites-thailand/> (10) หลังจากนั้นคัด เลือกเว็บไซต์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) มีการสื่อ ความหมายหรือการโฆษณาขายยาโดยมีการแสดงชื่อยา ราคาและวิธีการสั่งซื้อยา 2) แสดงข้อความภาษาไทย หรือมีภาษาไทย 3) เป็นเว็บไซต์ที่มีความน่าเชื่อถือ โดยบน เว็บไซต์ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ขาย (เช่นมีหัวข้อ “เกี่ยวกับเรา”) มีการแสดงข้อมูลติดต่อชัดเจน (มีหัวข้อ “ติดต่อเรา” หรือ “contact us”) และมีเงื่อนไขและนโยบาย การให้บริการที่ชัดเจน

การเก็บข้อมูล

จากเว็บไซต์ที่คัดเลือก ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในประเด็น ต่าง ๆ ดังนี้ 1) รูปแบบการให้บริการของเว็บไซต์ (มี 3 รูปแบบ ได้แก่ เว็บไซต์เปิดขายสินค้าของตนเอง เว็บไซต์ที่มีการเปิดพื้นที่ให้มีการโฆษณาขายสินค้า และเว็บไซต์ที่มีการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์อื่นที่มีการขายสินค้า) 2) ลักษณะ การขายยา (มี 2 ลักษณะ คือ มีหรือไม่มีการโฆษณาขาย ยา) 3) ระบบการสั่งซื้อออนไลน์ (มี 2 ระบบ คือ มีหรือไม่ มีระบบสั่งซื้อยาออนไลน์) 4) ช่องทางการชำระเงิน (มี 2 แบบ คือ มีหรือไม่มีช่องทางการชำระเงิน) 5) นโยบายและข้อ กำหนดของเว็บไซต์ (มี 2 ลักษณะ คือมีหรือไม่มีนโยบาย และข้อกำหนดของเว็บไซต์) และ 6) รายการยาที่แสดง

การตรวจสอบรายการยาที่พบ

ผู้วิจัยตรวจสอบรายการยาที่พบที่มีการจำหน่าย โดยตรวจสอบการขึ้นทะเบียนยาจากฐานข้อมูลระบบ ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหาร และยา (11) ผู้ศึกษาใช้ชื่อสามัญหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่ปรากฏ อยู่บนฉลากยาเพื่อตรวจสอบเลขทะเบียนตำรับยา หลังจากนั้นที่รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ยาในฐานข้อมูล ดัง รายการต่อไปนี้ ชื่อสามัญ ชื่อการค้า ชนิดของยาตาม กฎหมาย ประเภทของยา รูปแบบยา และขนาดบรรจุ

ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบยาที่จำหน่ายโดยใช้ ฐานข้อมูลคุณภาพความปลอดภัยผลิตภัณฑ์สุขภาพของ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (11) ผู้ศึกษาใช้เลขทะเบียนยา ชื่อการค้า ชื่อสามัญ หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่บนฉลาก

ยา ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าเป็นยาที่มีการแจ้งเตือนด้านความ ปลอดภัยหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาใช้ค่าความถี่และร้อยละในการวิเคราะห์ รูปแบบการให้บริการของเว็บไซต์ ลักษณะการขายยา ระบบการสั่งซื้อออนไลน์ ช่องทางการชำระเงิน การมี นโยบายและข้อกำหนดของเว็บไซต์ และรายการยาที่แสดง

ผลการวิจัย

ลักษณะของเว็บไซต์ที่ศึกษา

เว็บไซต์ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวไทย 10 แห่งที่นำมา ศึกษา มีลักษณะดังที่ปรากฏในตารางที่ 1 เว็บไซต์ที่ศึกษา เข้าข่ายเป็นเว็บไซต์ขายยาออนไลน์ จำนวน 7 เว็บไซต์ เว็บไซต์ 3 แห่งไม่เข้าเกณฑ์เนื่องจากไม่มีการแสดงยาใน รายการสินค้าที่โฆษณา

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบบริการ นโยบาย/ ข้อกำหนด และการแสดงรายการยาเพื่อจำหน่ายของ เว็บไซต์ขายสินค้าที่คนไทยนิยมใช้บริการ รูปแบบบริการมี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเปิดเว็บไซต์เพื่อขายสินค้าเองของ เจ้าของเว็บไซต์เอง 2) เว็บไซต์ที่มีการเปิดพื้นที่ให้บุคคลอื่น เข้าใช้พื้นที่ในการโฆษณาสินค้าโดยลงทะเบียนเป็นผู้ขาย และทำสัญญาตามข้อกำหนดของเว็บไซต์ และ 3) เว็บไซต์ที่มีการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์อื่นที่มีการขายสินค้า โดยเว็บไซต์ นั้นไม่มีบริการซื้อขาย ในการศึกษา เว็บไซต์ที่ขายยา 5 ใน 7 แห่งใช้รูปแบบเปิดช่องทางให้บุคคลอื่นสามารถเข้าใช้ พื้นที่ในการโฆษณาสินค้ามากที่สุด เว็บไซต์เหล่านี้มักไม่สามารถควบคุมหรือจำกัดการโฆษณาหรือการแสดง รายการยาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายได้

สำหรับการกำหนดนโยบายหรือข้อกำหนดนั้น พบว่า 3 ใน 7 เว็บไซต์ไม่แสดงนโยบายหรือข้อกำหนด เว็บไซต์ 2 แห่งกำหนดรายการสินค้าที่ห้ามโฆษณา (แต่ รวมยาในรายการสินค้าต้องห้าม) เว็บไซต์ที่ขายยาอีก 2 แห่งกำหนดรายการยาเป็นสินค้าต้องห้าม (แต่มีการแสดง รายการยาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย)

รูปที่ 1 แสดงตัวอย่างการกำหนดนโยบายและ ข้อกำหนดการลงประกาศของเว็บไซต์แห่งหนึ่ง ซึ่งเปิดให้ผู้ ลงทะเบียนสามารถประกาศขายสินค้าได้ แต่ห้ามการขาย ยา จากการค้นหารายการสินค้าที่มีการประกาศขายใน เว็บไซต์นี้ ไม่พบสินค้าประเภทรายการยา

ตารางที่ 1. ลักษณะของเว็บไซต์ขายสินค้า 10 แห่งที่ศึกษา

เว็บไซต์	ข้อมูลที่แสดงบนเว็บไซต์			
	ข้อมูลยา	ราคายา	วิธีการสั่งซื้อ	วัตถุประสงค์เพื่อขายหรือกระจายยาไปสู่ผู้บริโภค
ก	✓	✓	✓	✓
ข	✓	✓	✓	✓
ค	✓	✓	✓	✓
ง	✓	✓	✓	✓
จ	✓	✓	✓	✓
ฉ	✓	✓	✓	✓
ช	✓	✓	✓	✓
ฌ	✗	✗	✓	✗
ญ	✗	✗	✓	✗
ฎ	✗	✗	✓	✗

รายการยาที่พบใน 7 เว็บไซต์ที่ไม่ซ้ำกันมีจำนวนทั้งสิ้น 278 รายการ ตารางที่ 3 แสดงผลการตรวจสอบการขึ้นทะเบียนของรายการยาที่พบในเว็บไซต์จากฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพบว่า ร้อยละ 54.31 เป็นยาแผนโบราณ รองลงมาเป็นยาแผนปัจจุบัน (ร้อยละ 41.37) และพบยาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนด้วย 12 รายการ (ร้อยละ 4.32) เช่น ยาแคปซูลตรีผลา ยาแคปซูลหญ้ายุ่ม ยาแคปซูล ยาแอสคอนชวย และยาแคปซูลอำมฤตวาที เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดเป็นยาสมุนไพรของร้านขายยาไทยโพธิ์เงิน-อภัยภูเบศรโฮสเทล ผู้ศึกษาได้ติดต่อสอบถามโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร พบว่า รายการยาสมุนไพรที่ฉลากระบุว่า เป็นของร้านยาไทยโพธิ์เงิน-อภัยภูเบศรโฮสเทลนั้นเป็นยาสมุนไพรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนยา

เนื่องจากผลิตเพื่อใช้เฉพาะในคลินิกของโรงพยาบาลอภัยภูเบศรและจ่ายโดยผู้มีใบประกอบวิชาชีพเท่านั้น สำหรับยาที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในสถานพยาบาลของรัฐจะได้รับการยกเว้นการขึ้นทะเบียนตำรับยาตามมาตรา 72 ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 อย่างไรก็ตาม ยาดังกล่าวต้องใช้ในสถานพยาบาลของรัฐที่ผลิตขึ้นเท่านั้น ไม่สามารถจำหน่ายให้แก่ประชาชนทั่วไปที่ได้เป็นผู้มารับบริการของสถานพยาบาลนั้น

เมื่อจำแนกยาที่จำหน่ายบนเว็บไซต์ตามประเภทของยาตามกฎหมาย พบว่าเป็นยาที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษหรือยาสามัญประจำบ้าน (192 รายการหรือร้อยละ 69.06) เช่น greater ca-r-bon (charcoal, activated 260 mg), selfide selinium sulfide 2.5%), sefdene gel

ตารางที่ 2 รูปแบบบริการ นโยบาย/ข้อกำหนด และการแสดงรายการยาเพื่อจำหน่ายของเว็บไซต์ขายสินค้าที่คนไทยนิยมใช้บริการ

เว็บไซต์	รูปแบบบริการ			นโยบาย/ข้อกำหนดเกี่ยวกับสินค้าห้ามโฆษณา			การแสดงผลรายการยา
	ขายเอง	เปิดพื้นที่ให้มีการโฆษณาขายสินค้า	เชื่อมโยงเว็บไซต์อื่น	ไม่แสดง	มีแต่ไม่ห้าม	ยาเป็นรายการต้องห้าม	
ก		✓			✓		✓
ข		✓				✓	✓
ค			✓	✓			✓
ง		✓			✓		✓
จ		✓				✓	✓
ฉ		✓		✓			✓
ช	✓			✓			✓

ประเภทของสินค้า		ลง ประกาศ ได้	ห้ามลง ประกาศ
1	สินค้ามือหนึ่ง และหรือ สินค้ามือสอง *** (สินค้ามือสอง หมายถึง สินค้าที่ถูกใช้งานแล้ว)	✓	
2	สมุนไพร ที่ไม่มี การโฆษณาบรรยายคุณประโยชน์ คุณภาพสรรพคุณ	✓	
3	ประกันภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์, ประกันชีวิต, ประกันอุบัติเหตุ	✓	
4	หมวด เคเบิล , กล้องสัญญาณดาวเทียม, กล้องรับสัญญาณทีวีผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Dream Box, Open Box, HD Vision, Smart Box, android box, Apple TV box (ห้ามลงประกาศโดย กสทช)		✗
5	สินค้ามือหนึ่ง ที่มีตัวแทนจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียว เช่น สินค้ายี่ห้อ Adidas, จักรยานยี่ห้อ DAHO ** (สินค้าที่มีตัวแทนจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียว หมายถึง ผู้ที่ได้รับสิทธิจากเจ้าของสินค้านั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย)		✗
6	สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ ***สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ หมายถึง สินค้าที่ถูกเลียนแบบ หรือก๊อปปี้เหมือน เช่น สินค้าไอที, เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย (แผ่นก๊อปปี้, กระเป๋า แบรนด์เนมเกรด A, โทรศัพท์ก๊อปปี้, เสื้อผ้าเกรด Mirror)		✗
7	ผลิตภัณฑ์เจ้าพวก ยา ทั้งเพื่อความงามและสุขภาพ, อาหารเสริม, เครื่องสำอาง และเวชสำอาง		✗
8	สินค้าที่ไม่มี อย. เช่น อาหารสำเร็จรูปที่ไม่มี อย.		✗

รูปที่ 1. แสดงตัวอย่างนโยบายการลงประกาศของเว็บไซต์

(piroxicam 0.5 %w/w), bactroban (mupirocin 2%) เป็นต้น ยาที่พบมารองลงมาเป็นยาสามัญประจำบ้าน (45 รายการ หรือร้อยละ 16.19) เช่น greater mypara (paracetamol 500 mg), navamed (tablets) (dimehydrinate 50 mg), ยาแก้ไอ น้ำตา ตราเสือดาว ยาสามัญประจำบ้าน เป็นต้น ส่วนยาอันตรายพบ 39 รายการ (ร้อยละ 14.03) โดยเป็นกลุ่มยาปฏิชีวนะ จำนวน 5 รายการ (3 ชื่อสามัญ) คือ fascar 500 (clarithromycin 500 mg), klacid mr (clarithromycin 500 mg), zithromax 250 azithromycin 250 mg), tomei clindai gel (clindamycin 1%), clinda-m (clindamycin 1%), คิดเป็น

ร้อยละ 1.80 ของรายการยาที่พบทั้งหมด (278 รายการ) และยังพบยาควบคุมพิเศษ (2 รายการหรือร้อยละ 0.72) ได้แก่ optive ud (carmellose) (2c 13/56 (n)) และ vislube (sodium hyaluronate 0.18%) (1c 31/49 (n))

ตารางที่ 4 แสดงรายการยา 7 ชื่อการค้าที่มีจำหน่ายบนเว็บไซต์ (ร้อยละ 2.52) ซึ่งพบในฐานข้อมูลแจ้งเตือนภัยผลิตภัณฑ์สุขภาพ www.tumdee.org/alert โดยยาที่มีรายงานการปลอมปนยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณ เช่น มีพบ sildenafil และ tadalafil ใน yatoda (ยาโทตะ)

ตารางที่ 3. ผลการตรวจสอบการขึ้นทะเบียนของรายการยาที่พบในเว็บไซต์

เว็บไซต์	จำนวนรายการ ยาที่พบ	ไม่ปรากฏเลข ทะเบียน	ขึ้นทะเบียนยา	
			ยาแผนปัจจุบัน	ยาแผนโบราณ
เว็บไซต์ ก	69	0	47	22
เว็บไซต์ ข	70	3	27	40
เว็บไซต์ ค	103	3	70	30
เว็บไซต์ ง	64	10	3	51
เว็บไซต์ จ	15	0	1	14
เว็บไซต์ ฉ	34	0	2	32
เว็บไซต์ ช	2	0	2	0
รวมรายการยาที่ไม่ซ้ำกัน (ร้อยละ)	278	12 (ร้อยละ 4.32)	115 (ร้อยละ 41.37)	151 (ร้อยละ 54.31)

ตารางที่ 4. รายการยาในฐานข้อมูลแจ้งเตือนภัยผลิตภัณฑ์สุขภาพ www.tumdee.org/alert ที่มีจำหน่ายบนเว็บไซต์

รายการยา	สารปนเปื้อนที่พบ	เว็บไซต์ที่ปรากฏ
1. สมุนไพรไทยทิฟอสด	dexamethasone	ข
2. เป้าเซินเจียวหนั่ง (bao shen jiao nang)	sildenafil	ข,ค,ง
3. โสมญี่ปุ่น	sildenafil	ก,ข,ค,ง,จ
4. yatoda (ยาโทตะ)	sildenafil, tadalafil	ข,ค,ง
5. จิวเจิ้ง อี้ฉีเจียวหนั่ง (jiu jeng yi qi jiao nang)	tadalafil	ข,ค,ง
6. ยาเกร็กกู (gracku)	sildenafil	ก,ค,ง,จ,ฉ
7. แคปปร้า (cappra)	sildenafil	ก,จ

เลขทะเบียน g 384/52 รุ่นที่ผลิต 04 วันที่ผลิต 7 กุมภาพันธ์ 2557 วันหมดอายุ กุมภาพันธ์ 2560 โดยในเว็บไซต์ที่จำหน่ายมีการบรรยายสรรพคุณ เช่น “เป็นยาชูกำลังซึ่งช่วยให้ท่านบำรุงร่างกายและช่วยเสริมสมรรถภาพเพศชาย ท่านสามารถมีกิจกรรมทางเพศได้นานขึ้น แข็งได้นานขึ้น หลังเข้าชั้น และฟื้นตัวเร็วขึ้น” หรือ “อาหารเสริม: yatoda (ยาโทตะ) แข็งแกร่ง...ดูขุนเขา พลั่ง...ตั้งอาทิตยแสง รุนแรง... ปานพายุ นิยามแห่งนักรักเลือดบุชิต... สร้างความประทับใจไม่รู้ลืม พันได้เฉียบขาดทุกครั้งเมื่อ...” ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ยังมีการโฆษณาขายยาที่มีข้อมูลชัดเจนว่าเคยมีความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการขายยาผ่านทางเว็บไซต์ซื้อขายสินค้า 10 แห่งที่คนไทยนิยมใช้บริการ พบการขายยา 3 รูปแบบ คือ การเปิดเว็บไซต์เพื่อขายสินค้าเองของเจ้าของเว็บไซต์ การเปิดพื้นที่บนเว็บไซต์ให้ผู้อื่นเข้ามาโฆษณาขายสินค้า และการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์อื่น เว็บไซต์ที่เปิดบริการขายสินค้าเองมักไม่ได้แสดงนโยบายหรือข้อกำหนดการโฆษณาในเว็บไซต์และพบการโฆษณาหรือแสดงสินค้าที่เป็นยาเพื่อขายน้อย

เว็บไซต์ที่เปิดพื้นที่ให้โฆษณาขายสินค้านักกำหนดนโยบายหรือข้อกำหนดการโฆษณา แต่กลับพบการโฆษณาหรือแสดงรายการยาเพื่อขายเป็นจำนวนมาก รายการยาที่พบมีความหลากหลายและถือเป็นการกระทำผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 การแสดงข้อความบนเว็บไซต์มักจะแสดงชื่อยา (ชื่อการค้า ชื่อสามัญ) ราคา และวิธีการสั่งซื้อยาซึ่งเข้าข่ายเป็นการโฆษณาขายยา จึงถือเป็นความผิดฐานไม่ขออนุญาตโฆษณาจากทางราชการ ตามมาตรา 88 ทวิของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.

2510 รวมทั้งมีการแสดงข้อความโฆษณาสรรพคุณยา เช่น “รักษา และบำรุงสุขภาพของท่านชาย เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ เพิ่มขนาด แข็งไว อึด ทน นาน แก้ปัญหา นกเขาไม่ขัน ไม่สมส่วน เล็ก หลังเร็ว ให้ใหญ่ยาวขึ้น” ซึ่งผิดมาตรา 88(5) ของพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ซึ่งต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ระบบตรวจสอบผลิตภัณฑ์ก่อนแสดงบนเว็บไซต์ของผู้ประกอบการยังไม่ดีพอ ทำให้ยังมีการแสดงรายการสินค้าที่เจ้าของเว็บไซต์ประกาศห้ามโฆษณา

ส่วนเว็บไซต์ที่เปิดให้เชื่อมโยงกับเว็บไซต์อื่นพบว่า มักไม่มีการกำหนดนโยบายหรือข้อกำหนดการโฆษณา ทำให้ข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์มีความหลากหลายมาก เนื่องจากไม่มีระบบการตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

รายการยาที่แสดงไว้เพื่อขายเป็นยาที่ขึ้นทะเบียนเป็นยาแผนปัจจุบันร้อยละ 41.37 ยาแผนโบราณร้อยละ 54.31 รวมทั้งพบยาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนยาร้อยละ 4.32 ซึ่งการขายเป็นความผิดตามกฎหมายมาตรา 72(4) ที่ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาที่มีได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

รายการยาในเว็บไซต์ที่พบมากที่สุด คือ ยาที่ไม่ใช่ยาอันตราย/ยาควบคุมพิเศษ/ยาสามัญประจำบ้าน (ร้อยละ 69.06) รองลงมาเป็นยาสามัญประจำบ้าน (ร้อยละ 16.19) ยาอันตราย (ร้อยละ 14.03) และยาควบคุมพิเศษ (ร้อยละ 0.72) โดยพบว่า ทุกเว็บไซต์มีการแสดงรายการยาสามัญประจำบ้านและยาที่ไม่ใช่ยาอันตราย/ยาควบคุมพิเศษ/ยาสามัญประจำบ้าน บางเว็บไซต์มีการแสดงรายการยาควบคุมพิเศษและยาอันตราย ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 การขายยาโดยไม่ต้องมีใบอนุญาตขายยาทำได้เฉพาะ

การขายยาสามัญประจำบ้านและยาสมุนไพร (ที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังเคยไม่มีการอนุญาตให้ขายยาทางอินเทอร์เน็ต ดังนั้นการขายยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ ยาที่ไม่ใช่ยาอันตราย/ยาควบคุมพิเศษ/ยาสามัญประจำบ้านถือว่าการขายยาโดยไม่มีใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน (มีความผิดตามมาตรา 12 มีโทษ จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 10,000 บาท) หรือไม่มีใบอนุญาตขายยาแผนโบราณ (มีความผิดตามมาตรา 46 มีโทษ จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 5,000 บาท) แต่หากผู้กระทำผิดมีใบอนุญาตขายยาก็จึงถือว่าเป็นการกระทำผิดในกรณีของการขายยานอกสถานที่ซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาต ตามมาตรา 19 (1) มีโทษปรับตั้งแต่ 2,000 ถึง 5,000 บาท สำหรับยาแผนปัจจุบัน และผิดมาตรา 43 มีโทษปรับตั้งแต่ 1,000 ถึง 3,000 บาทสำหรับยาแผนโบราณ

ในส่วนของรายการยาอันตรายที่แสดงพบว่าเป็นกลุ่มยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 1.80 ของรายการยาที่พบทั้งหมด (278 รายการ) ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการใช้อย่างไม่สมเหตุผลและปัญหาเชื้อดื้อยาได้ ตัวอย่าง เช่น กรณีของ azithromycin 250 mg จัดเป็นยาบัญชี 2 ตามบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2561 (13) ซึ่งเป็นยาที่มีหลายข้อบ่งใช้ แต่มีความเหมาะสมที่จะใช้เพียงบางข้อบ่งใช้ หรือมีแนวโน้มจะมีการสั่งใช้ยาไม่ถูกต้อง หรือเป็นยาที่มีราคาแพง ที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยบางราย แต่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วยหรือก่อปัญหาเชื้อดื้อยาที่ร้ายแรง การสั่งใช้ยาให้สมเหตุผลคุ้มค่า และสมประโยชน์นั้น ผู้ใช้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด สำหรับกรณียาควบคุมพิเศษ 2 รายการที่พบ คือ vislube (1C 31/49 (N)) มีตัวยาสำคัญคือ sodium hyaluronate 0.18% และ optive ud (carmellose) (2C 13/56 (N)) ซึ่งเป็นยาควบคุมพิเศษตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (14) ทั้งสองเป็นเพียงยาใหม่ที่อยู่ภายใต้การติดตามเท่านั้น ไม่ได้มีความเสี่ยงร้ายแรงเป็นพิเศษ โดยผู้ป่วยสามารถใช้อย่างนี้ได้เอง อย่างไรก็ตามการใช้ยาได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพในการรักษา ยังคงต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ดูแลผู้ป่วยเท่านั้น

การศึกษาพบการแสดงรายการยาที่มีการรายงานในฐานข้อมูล www.tumdee.org/alert จำนวน 7 รายการ (ร้อยละ 2.52) โดยเป็นยาที่มีการปลอมปนยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณ เช่น ปลอมปน sildenafil และ tadalafil แสดงให้เห็นว่ายังมีการโฆษณาขายยาที่มีรายงานว่าไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคในเว็บไซต์ แม้ว่ารายการยาที่โฆษณา

อาจเป็นรุ่นการผลิตเดียวกันหรือต่างกันจากที่มีการแจ้งเตือน แต่ข้อความโฆษณาที่ปรากฏพร้อมรายการขายยังแสดงให้เห็นถึงสรรพคุณการเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเพลิน จำแนกผลที่พบว่า รายการยาแผนโบราณที่ทางราชการแจ้งเตือนความเสี่ยงต่อผู้บริโภคยังคงมีการโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต (15) ในส่วนที่แตกต่างคือการศึกษานี้พบการโฆษณาขายยาดังกล่าวในเว็บไซต์ซื้อขายสินค้าที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดดังนี้ การศึกษานี้ทำในเว็บไซต์ซื้อขายสินค้าที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 10 อันดับแรกของประเทศไทย อย่างไรก็ตามยังมีเว็บไซต์ที่เสนอขายยาอีกมากมายที่ไม่ได้ศึกษา เช่น เว็บไซต์ส่วนบุคคล การโฆษณาขายยาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบอื่นๆ เช่น Line, Facebook, Instagram นอกจากนี้ในยุคของอินเทอร์เน็ตทำให้การซื้อขายสินค้าทุกประเภทรวมทั้งยาเป็นการซื้อขายแบบไร้พรมแดน ชาวไทยจึงสามารถซื้อขายผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ จากทั่วโลกได้ ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะเว็บไซต์ในประเทศไทยเท่านั้น อย่างไรก็ตามการศึกษานี้มุ่งเน้นเว็บไซต์ที่มีชาวไทยนิยมใช้มากที่สุด เพราะหากความเสี่ยงที่พบได้รับการแก้ไขจะมีผลกระทบในวงกว้างต่อประชาชนไทยจำนวนมาก นอกจากนี้เว็บไซต์เหล่านี้ดำเนินธุรกิจโดยกลุ่มทุนที่มีตัวตนและสถานที่ประกอบธุรกิจที่ชัดเจน ตลอดจนมีชื่อเสียง ทำให้การดำเนินการตักเตือนหรือการใช้มาตรการทางกฎหมายโดยภาครัฐทำได้โดยง่ายและมีแนวโน้มที่ผู้ประกอบการจะปฏิบัติตามเนื่องจากไม่ต้องการสูญเสียภาพลักษณ์ในการดำเนินธุรกิจ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการขายยาออนไลน์ในผู้ประกอบการกลุ่มนี้ก่อน นอกจากนี้ข้อมูลออนไลน์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ อาจค้นหาไม่พบในเว็บไซต์เมื่อเวลาผ่านไป เนื่องจากเว็บไซต์ดังกล่าวอาจมีการปรับปรุงข้อมูลที่แสดง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารายการยาที่โฆษณาอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่หากไม่มีมาตรการใด ๆ ก็จะทำให้ปัญหานี้ดำรงอยู่ต่อไป โดยมียาชนิดใหม่เข้ามาจำหน่ายแทนยาชนิดเก่าที่เสื่อมความนิยม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ ในระดับต้นน้ำผู้ประกอบการ (เจ้าของเว็บไซต์) ควรศึกษากฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่จะประกาศขายให้ชัดเจน และควร

ประกาศนโยบาย/ข้อกำหนดที่ชัดเจน โดยเฉพาะรายละเอียดที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่เปิดพื้นที่ให้บุคคลภายนอกสามารถประกาศโฆษณาหรือเชื่อมข้อมูลจากเว็บไซต์อื่น รวมทั้งควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายหรือข้อกำหนดที่ได้ประกาศแล้ว นอกจากนี้เจ้าของเว็บไซต์ควรตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและคัดกรองผลิตภัณฑ์ก่อนแสดงบนเว็บไซต์ ความต้องการการคัดกรองผลิตภัณฑ์ก่อนโฆษณายังอาจทำให้เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่นั้นคือ การจัดตั้งองค์กรเพื่อตรวจสอบผลิตภัณฑ์สุขภาพก่อนโฆษณาบนอินเทอร์เน็ต โดยเปิดให้บริการแก่ผู้ประกอบการทั่วไปดังเช่น การดำเนินงานของ legitscript สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาควรบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง รวดเร็ว และเผยแพร่การเฝ้าระวังการตามกฎหมายให้สาธารณชนรับทราบโดยเฉพาะในสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงโทษของการฝ่าฝืนกฎหมายและเกิดความระมัดระวังในการกระทำผิด

ในระดับกลางน้ำ พนักงานเจ้าหน้าที่ในระดับภูมิภาคที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคควรมีระบบเฝ้าระวังสถานการณ์ในพื้นที่ที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ โดยต้องทำหน้าที่ประสานข้อมูลระหว่างผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อให้ประชาชนหรือผู้บริโภคสามารถสอบถามข้อมูลได้ ตัวอย่างเครื่องมือที่นำมาใช้ในการสำรวจเฝ้าระวังและส่งต่อข้อมูล ได้แก่ Tawai For Health โดยผู้พบเห็นผลิตภัณฑ์สุขภาพหรือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยสามารถส่งต่อข้อมูลให้เภสัชกรโรงพยาบาลรับทราบและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้

ในระดับปลายน้ำหรือผู้บริโภคนั้น ภาครัฐควรสร้างการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัย รวมทั้งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในหลากหลายช่องทาง เช่น สปอตโฆษณา สารคดี และ อินโฟกราฟิก เพื่อให้ประชาชนหรือผู้บริโภคสามารถรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ นอกจากนี้ควรมีช่องทางสอบถามข้อมูลและช่องทางร้องเรียน ทั้งในระดับพื้นที่ใกล้บ้าน (กลางน้ำ) และช่องทางผ่านสื่อสังคมออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกรายที่ผู้วิจัยขอ

ข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณจากแผนงานพัฒนานวัตกรรมและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Electronic Transactions Development Agency (Public Organization). Thailand internet user profile 2017. [online]. 2017 [cited Oct 11, 2017]. Available from: www.etda.or.th/publishing-detail/thai-land-internet-user-profile-2017.html
2. Electronic Transactions Development Agency (Public Organization). ETDA disclosed the survey on internet using behaviors and magnitude of e-commerce, showing Thai's readiness for top E-commerce in Asean [online]. 2017 [cited Oct 11, 2017]. Available from: www.etda.or.th/content/thai-land-internet-user-profile-2017-and-value-of-e-commerce-survey-in-thailand-2017-press-conference.html
3. Kulsomboon V. Cyber drugstores—great danger in online age [online]. 2016 [cited Oct 11, 2017]. Available from: www.chaladsue.com/article/811
4. LegitScript: The internet pharmacy market in 2016 trends, challenges, and opportunities [online]. 2016 [cited Oct 11, 2017]. Available from: safemedsonline.org/wp-content/uploads/2016/01/The-Internet-Pharmacy-Market-in-2016.pdf
5. Drug Act, B.E. 2510. Royal Gazette No. 84, Part 101 special (Oct 20, 1967).
6. Regulation of Food and Drug Administration on guidance for drug advertising with the purpose of sale B.E. 2545 (Dec 2, 2002).
7. Center for Handling the Complaints and Suppressing Wrongdoings Regarding Health Products. Summary of the handling of complaints in 2015 [online]. 2016 [cited Oct 11, 2017]. Available from: newsser.fda.moph.go.th/hpsc/frontend/theme/index.php
8. Khaosod Online. Accelerate the proof of the breast enlarging drug, a woman died from kidney failure,

- FDA indicated the dangers from using web-ordered products [online]. 2016 [cited Oct 11, 2017]. Available from: www.khaosod.co.th/special-stories/news_527671
9. SimilarWeb. Top sites ranking for all categories in Thailand [online]. 2016 [cited Dec 12, 2017]. Available from: www.similarweb.com/top-websites/thailand
 10. Ecommerceiq. The country's top ecommerce web sites [online]. 2016 [cited Dec 12, 2017]. Available from: ecommerceiq.asia/top-ecommerce-sites-thailand/
 11. Food and Drug Administration. Database for checking health products for public [online]. 2017 [cited Oct 11, 2017]. Available from: 164.115.28.102/FDA_SEARCH_DRUG/SEARCH_DRUG/FRM_SEARCH_DRUG.aspx
 12. Department of Medical Sciences. Safety alert—data base on quality and safety of health products [online]. 2016 [cited Oct 11, 2017]. Available from: www.tumdee.org/alert/
 13. Announcement of the Committee on Development of National Drug System on essential drug list B.E. 2561. Royal Gazette No. 135, Part 14 D special (Jan 19, 2018).
 14. Public Health Ministerial Declaration on specially controlled drugs Royal Gazette No. 95, Part 68 (Jul 4, 1978).
 15. Chamnakpol P. Handling of internet advertising: the case of traditional medicines alerted as harmful products by www.tumdee.org. Thai Journal of Pharmacy Practice 2016; 8: 93-106.